

1. VOORWOORD

Deze brochure wil een leidraad bieden bij het informeren van kinderen waarvan één van de ouders een (gedeeltelijke) geslachtstransitie ondergaat. Ze poogt een antwoord te geven op vragen die kinderen hun ouders stellen in verband met de genderidentiteit van één van hun ouders. Ze kan ook een handig hulpstuk voor de kinderen zelf zijn. Mogelijks kunnen ze door deze brochure de genderdysfore gevoelens van één van hun ouders beter leren begrijpen of aanvaarden.

We gaan in deze brochure niet dieper in op hoe partners kunnen ingelicht worden en wat de invloed van zo'n mededeling op hen is. De focus ligt hier voornamelijk op het inlichten van de kinderen. Informatie specifiek bedoeld voor partners van transgendere mensen is verkrijgbaar bij de Genderstichting.

De tips en suggesties die in de brochure zijn opgenomen zijn enkel bedoeld als voorbeeld en kunnen zeker nog aangevuld worden met eigen inspiratie. Elk kind en elke situatie is tenslotte verschillend en dient dus ook anders benaderd te worden.

2. INLEIDING

Mensen die zich niet goed voelen bij de beleving van hun genderidentiteit (het gevoel man en/of vrouw te zijn), zitten vaak al lange tijd in de knoop met hun gevoelens, ze weten niet wat hen scheelt en voelen zich niet goed in hun vel. Uiteindelijk komen de meesten na een lange zoektocht tot een zekere zelfdiagnose van transseksualiteit. Vaak is men dan al gehuwd en zijn er kinderen. Omdat de ouder die problemen heeft met de genderidentiteit soms enkel kan geholpen worden door middel van een transitieproces (bijv. een man wordt vrouw), zal zo'n transitie ook gevolgen hebben voor het hele gezin. In veel gevallen hebben partners en kinderen gewoonweg geen weet van het feit dat hun man/papa of vrouw/mama zich zo voelt (de realiteit leert ons dat er meer mannen zijn die vrouw worden, dan vrouwen die man worden). Hen op de hoogte brengen zal dan een eerste grote uitdaging worden in een lange rij.

Het is moeilijk te voorspellen wat de reactie van een kind zal zijn op de mededeling dat papa of mama zich niet goed voelt in zijn of haar vel en als iemand van de andere sekse wil gaan leven. Er zijn zo goed als geen studies verricht rond de relatie tussen het hebben van een transgender ouder en de ontwikkeling van een kind. Elk kind kan anders reageren op de situatie en zal zich anders aanpassen aan de veranderingen binnen het gezin. Wel staat vast dat een aantal factoren meespelen in hoe het kind dit alles zal beleven, zoals:

- De leeftijd van het kind
- Hoe het proces wordt aangepakt door de ouders
- Hoe de huwelijksrelatie verandert door het hele gebeuren
- De reacties van de rest van de familie en in hoeverre er steun komt van hen
- De reacties van de sociale omgeving van het kind, zoals bvb school en vrienden
- Het persoonlijk incasseringsvermogen van het kind
- ...

Eén ding echter gaat voor alle kinderen op: het is een uniek gebeuren in hun leefwereld. Hun nabije omgeving (vader, moeder, zussen, broers, grootouders) maken meestal ook zelf mee wat zij meemaken en ook voor hen is alles nieuw. Ook vriendjes, leraren, begeleiders of andere relevante volwassenen hebben meestal geen ervaring met deze problematiek, waardoor begrip en steun moeilijk te vinden is.

Het 'uit de kast komen' van de transgendere ouder is niet evident. Het is een gegeven dat veel invloed heeft op alle leden van het gezin. Dit opvangen zal een open manier van communiceren vragen, in de eerste plaats binnen het gezin maar ook in de ruimere omgeving. Enkel door met elkaar te communiceren is het mogelijk om misverstanden te vermijden en de gevoelens van de betrokkenen te onderkennen. Hierdoor kan het hele gebeuren voor alle gezinsleden meer hanteerbaar maken.

© Kamagurka

3. VERTEL JE HET AAN DE KINDEREN?

Vooraleer men de kinderen op de hoogte brengt is het van belang om als ouder eerst voor zichzelf de situatie zo klaar en duidelijk als mogelijk te stellen. Wat men voor zichzelf nog niet duidelijk weet, krijgt men ook veel moeilijker uitgelegd aan iemand anders. Daarom kan men best, eventueel samen met de partner, vrienden en/of professionele hulp, eerst uitzoeken waar men zelf naartoe wil. Het is tevens uiterst belangrijk goed geïnformeerd te zijn over de gevolgen van de keuzes die men maakt, zodat men de omgeving beter kan inlichten.

Bovendien is het pas aangewezen om kinderen over deze gevoelens in te lichten wanneer beide ouders op een zelfde lijn staan, zelfs al hebben partners beslist om uit elkaar te gaan. Wanneer dit niet zo is en beide ouders het niet eens worden over het of en hoe de kinderen van dit gegeven worden ingelicht, kan dit immers voor conflicten tussen de ouders zorgen. Dit soort onenigheid tussen de ouders, wordt vaak feilloos door de kinderen aanvoeld. Zolang dit het geval is, kunnen kinderen immers het gevoel hebben dat ze partij moeten kiezen voor één van beide ouders.

Toch is het ook belangrijk om niet té lang te wachten. Vaak kunnen de kinderen al iets vermoeden door het veranderde gedrag van de ouder, door de manier van kleden, door de gespannen sfeer in huis etc. Ook dit kan zijn effecten hebben op het kind. Het kan zich niet geïnformeerd voelen, onbetrokken of bedrogen. Het is dus aangewezen om eerst de partner in te lichten en met hem/haar de situatie uit te klaren, en dan pas de kinderen op de hoogte te brengen.

Eens de beslissing is genomen om kinderen op de hoogte te brengen van de situatie, is het aangewezen om bij een aantal dingen stil te staan.

In de eerste plaats is het van belang stil te staan bij de (mentale) leeftijd van een kind. Sommigen pleiten ervoor om jonge kinderen niet te informeren over de gevoelens en verlangens van de

transgendere ouder, vanuit het idee dat zij nog niet in staat zijn dit alles te bevatten. Uit onderzoek (Barbara Anderson, Ph.D.) blijkt wel dat kinderen vanaf vier jaar intellectueel in staat zijn genderdifferentiatie (jongens en meisjes zijn niet gelijk) te begrijpen en atypische genderfeiten (bijv. een jongen wil liever een meisje zijn) te bevatten. Er wordt hier verwezen naar de mentale leeftijd van het kind en niet naar de leeftijd in jaren. Of deze en in hoeverre deze twee samen vallen hangt af van kind tot kind. Dit betekent echter nog niet dat kinderen ook daadwerkelijk in staat zijn te begrijpen wat een transitie van hun ouder precies inhoudt. Jongere kinderen lijken vaker toleranter in het aanvaarden en accepteren van de situatie omdat zij sneller de (nieuwe) waarden en normen van de ouders overnemen. Het feit dat kinderen aangeven dat ze wel snappen en aanvaarden dat papa nu vrouw wordt, betekent echter nog niet dat dit ook zo is en ze er niet in de war van zijn. Kinderen kunnen vaak doen alsof het voor hen oké is, uit vrees anders papa of mama te zullen kwetsen.

Langs de andere kant kun je stellen dat kinderen helemaal niet informeren ook tot problemen kan leiden. Kinderen zijn immers gevoelig voor zaken die anders zijn dan ze lijken. Hen niet van informatie voorzien waardoor ze iets kunnen begrijpen, kan er toe leiden dat ze zelf een verklaring gaan zoeken voor wat ze zien. Afhankelijk van kind tot kind, kan dat gaan van een behoorlijk correct beeld tot een complete misvatting. Vooral deze misvattingen kunnen op den duur een eigen leven gaan leiden en zijn soms moeilijk recht te zetten.

Een gulden middenweg kan zijn dat men het kind rond dit thema, van een uitleg voorziet waarmee het kan leven. Deze uitleg zal dus voor een 4-jarig kind anders zijn dan voor een kind van 8 jaar. Het ene kind van 5 jaar zal wellicht ook een andere aanpak vereisen dan het andere van dezelfde leeftijd. Zoek daarom best samen naar een acceptabele uitleg waar het kind vrede mee kan nemen.

Adolescenten lijken het vaak moeilijker te hebben om de transitie van een ouder te aanvaarden. Ze zijn immers op een leeftijd gekomen waar ze zelf op zoek zijn naar hun eigen identiteit, normen en waarden en doen dit vaak door zich tegen hun ouders af

te zetten. Op deze leeftijd is ook de mening van leeftijdsgenoten van groot belang. Met hen spreken over hun transgender ouder kan niet positief over komen en vaak schamen ze zich dan ook voor deze ouder.

Daarnaast is het ook niet aangewezen dat kinderen 'het' per ongeluk ontdekken, of dat ze opzettelijk geconfronteerd worden met een vader in vrouwenkledij. Vermijd dus ten allen tijde het 'shockeffect'.

Als laatste tip is het ook aangewezen dat kinderen het van de ouder(s) zelf te horen krijgen, Als een kind het van een buitenstaander te horen krijgt, kan dit een gevoel van nog grotere verwarring ontstaan: waarom vertelt papa/mama dit zelf niet? Is hij/zij beschaamd? Is het zo ernstig? Mogen wij dit misschien niet weten? De kinderlijke fantasie kan op hol slaan.

Kinderen van een ouder met een variante genderidentiteit, kunnen mits een goede ouderlijke begeleiding, doorgaans een goede vertrekbasis hebben voor het omgaan met maatschappelijke kwesties. De transitie van een ouder hoeft voor een kind niet per definitie te lijden tot onoverkomelijke problemen.

4. HOE GAAT HET VERDER?

4.1. Mogelijke gevoelens en reacties van kinderen

Als kinderen op de hoogte gebracht zijn van de veranderingen die hen te wachten staan, is het belangrijk om hen voldoende tijd te geven om de situatie te accepteren. Ze ondergaan zelf verschillende emoties en weten ook niet goed waarheen met deze gevoelens. De gevoelens die het vaakst voorkomen zijn angst en onzekerheid: angst omdat ze bang zijn voor geroddel, omdat ze een groot geheim met zich meedragen, omdat ze er niets aan kunnen veranderen of helpen,... De onzekerheid komt vaak voort uit het feit dat hun toekomst één groot vraagteken is geworden, er zijn veranderingen op komst maar ze kunnen niet goed inschatten welke. Schaamtegevoelens zijn veel aanwezig, ze willen graag een 'normale' ouder en de oude situatie behouden. Kleine jongentjes kunnen soms vrezen dat ze hun piemeltje zullen kwijtraken.

Het is en blijft dus belangrijk om open te communiceren over de gevoelens die de transgendere ouder ervaart, maar ook over de emoties die de kinderen hebben. Als de kinderen het gevoel krijgen dat ze met hun gevoelens, vragen en problemen niet langer bij hun ouders terecht kunnen, kan dit een negatieve invloed hebben op hun verdere ontwikkeling waarbij ze zich bvb volledig gaan terugtrekken, afsluiten van de buitenwereld,...

Na verloop van tijd zullen de reacties en gevoelens van de kinderen over de situatie beetje bij beetje veranderen. Een geleidelijk veranderingsproces maakt het voor de kinderen meestal gemakkelijker dan alles opgedrongen krijgen. Let wel op; het is en blijft nog steeds een moeilijke situatie en de kinderen blijven bepaalde gevoelens hebben. Houd hier dus rekening mee en blijf deze gevoelens erkennen.

Een gegeven dat vaak voorkomt is het feit dat de transgendere ouder tijdens een transitieproces veel aandacht aan zichzelf wil besteden en hierdoor andere leden van het gezin uit het oog dreigt te verliezen. Kinderen kunnen door deze verminderde aandacht het gevoel krijgen dat hun vader of moeder plots iemand anders is geworden, een andere persoon met een ander karakter. Het is

belangrijk om hierbij in het oog te houden dat je als transgendere ouder niet alle aandacht naar jezelf trekt, maar ook rekening houdt met de andere familieleden. Vanuit de vaststelling dat de transseksuele ouder zich al jaren opgesloten heeft gevoeld in zijn/haar lichaam en nu de kans ziet om eindelijk de persoon te worden van wie hij/zij al jaren droomt, valt dit te begrijpen. Zorg er echter als transgendere ouder voor dat niet alle tijd in deze periode naar de zelfontdekking gaat. Op een vast tijdstip in de week als gezin iets samen doen en wat tijd aan elkaar te besteden kan een goed idee zijn.

Door het veranderde gedrag en de verminderde aandacht kunnen kinderen het gevoel hebben hun vader of moeder te verliezen. Kinderen zien in hun ouder nog wel hun papa of mama, maar deze verandert geleidelijk aan, heeft minder oog voor hen. Dit kan een kind verdrietig maken, het kan dit ervaren als een verlies, net als bij een sterfsituatie. Als ouder is het belangrijk om deze gevoelens van pijn en verdriet te onderkennen en te bespreken. Sta hier voldoende bij stil en toon begrip voor deze gevoelens.

Daarnaast is het ook belangrijk om, tijdens het transitieproces, niet alle problemen af te schuiven onder de noemer 'transseksualiteit'. Dit kan een negatieve invloed hebben op de kinderen en hoe ze hun ouders, hun relatie met hen en het volledige gezin bekijken. Een variante genderidentiteit bij de vader of de moeder kan een probleem worden voor de kinderen als het een voortdurende bron van conflict is tussen de ouders.

4.2. Reacties van de omgeving

Kinderen, en zeker adolescenten, hechten heel veel belang aan hoe de buitenwereld hen ziet en over hen denkt. Het zal dus veel moed vragen van de jongere om met het thema transseksualiteit naar buiten te komen.

Als gezin heb je twee opties: of je vertelt het aan de buitenwereld of het blijft een geheim voor de buitenwereld. Als het gezin de keuze maakt om het niet te vertellen, kan het gebeuren dat deze geheimhouding een grote last is dat het kind meesleurt. Daarnaast kan dit 'verborgen houden' het centrale aandachtspunt binnen het gezin wordt. Omdat men krampachtig probeert het gezin af te schermen voor de buitenwereld en de schijn probeert op te houden, zal de interesse in nieuwe mensen behoorlijk afnemen. Ook de aandacht voor het ontwikkelen van verdere gezinsrelaties zal op de achtergrond raken. Een uiteindelijk gevolg hiervan kan zijn dat de partners toch beslissen om uit elkaar te gaan.

Als de beslissing genomen wordt om het wel te vertellen aan de buitenwereld, wordt het kind op zijn minst al ontlast van het meedragen van een groot geheim. Ook de kans dat de gezinsrelaties goed blijven is groter, gezien het gezinsleven minder georganiseerd zal zijn rond de genderdysforie en de geheimhouding ervan. Uiteraard blijft de kans op bvb sociale stigmatisatie bestaan, maar ook kinderen van andere ouders worden hier wel eens mee geconfronteerd.

Natuurlijk zal een kind bang zijn voor een negatief reagerende omgeving, het is immers bang om afgewezen te worden. Dus, hoe minder veroordelend de omgeving reageert, hoe gemakkelijker een kind de genderdysforie van de ouder zal aanvaarden. Hierbij aansluitend is het dus van belang de omgeving goed te informeren rond genderdysforie, zodanig dat de omgeving begrijpt wat er gaande is en steun kan geven.

Het is van belang hierbij te onderstrepen dat een kind niet verplicht mag worden om de genderdysforie van de ouder te vertellen aan de vrienden. Gun een kind daar genoeg tijd voor, als het zelf klaar is om het te zeggen tegen zijn/haar vrienden, zal hij/zij dat wel doen. Bij kinderen en zeker bij adolescenten is de mening van en de aanvaarding door leeftijdsgenoten een belangrijk gegeven.

4.3. Hoe gaan kinderen om met de nieuwe naam en het veranderde uiterlijk?

De zogenaamde 'real-life experience' is de periode waarin de transgendere ouder begint te leven als iemand van het gewenste geslacht. Hij (zij), wil nu aangesproken worden als zij (hij) en een heeft wellicht een vrouwelijke (mannelijke) voornaam gekozen. Deze veranderingen zijn voor kinderen vaak erg ingrijpend, het is een harde confrontatie met de veranderingen. Dit kan voor heel veel verwarring en tegenkating zorgen bij de kinderen. Het kan soms jaren duren vooraleer de kinderen het nieuwe uiterlijk aanvaarden. Het is belangrijk dat kinderen tijd krijgen om zich aan te passen, ze gaan immers door een soort rouwperiode. Waarmee wordt bedoeld dat de kinderen tijd nodig hebben om afscheid te nemen van wat niet meer is, van het beeld van vader/moeder dat ze steeds gekend hebben.

Indien de transseksuele ouder volledig breekt met het verleden en niet meer met de periode voor de omschakeling wil geconfronteerd worden, kan dit voor kinderen een harde klap zijn; ze voelen zich dan niet meer gewenst. Het is dan ook beter om het verleden te blijven erkennen, om aan het kind te bevestigen dat je drager of verwekker van hem/haar bent geweest.

In de situatie waar vader een vrouw wordt is het niet echt aan te raden om vader voor te stellen als de 'nieuwe moeder, een 2de mama, etc.'. De positie van een moeder is immers onaantastbaar in de ogen van een kind. Omgekeerd telt natuurlijk hetzelfde principe. Een eventuele oplossing is samen met het kind een naam bedenken die qua klank tussen de oude en de nieuwe naam past, in plaats van zelf met een volledig nieuwe en andere voornaam op de proppen te komen. Geef een kind dus zelf een inbreng maar respecteer het als het daar nog niet aan toe is.

Al deze veranderingen brengen heel wat emoties teweeg bij een kind, en stellen het kind voor een grote levensvraag: 'Wie is mijn vader/moeder?'. Opvallend is dat veel kinderen de oude naam nog blijven zeggen (bvb vader, papa), maar het dan wel hebben over

de ouder in het nieuwe geslacht (bvb "zij/haar"). Dit komt omdat de term 'vader' of 'moeder' op de band slaat die een kind met die persoon heeft, op de gevoelens die een kind heeft voor die persoon, niet meteen duidend op het geslacht van die persoon. Ook al heeft een kind het veranderingsproces volledig aanvaard, de biologische band blijft belangrijk en blijft ook vaak zo benoemd. De genderdysfore ouder vindt dit vaak niet leuk, zeker wanneer dit gebeurt in bijzijn van andere personen. Een mogelijke oplossing hiervoor is afspraken maken rond het gebruik van de naam 'vader' of 'moeder' binnenshuis, en de nieuwe naam gebruiken als er andere mensen bij zijn. De balans ouder-kind wordt in dit geval in evenwicht gehouden omdat beiden zo erkenning krijgen van elkaar. In het ideale geval zal een kind er geen problemen van maken om de nieuwe naam te gebruiken, in andere gevallen zal een kind hier moeite mee hebben en de vader/moeder als een soort tante/oom zien. Elk kind zal op zijn/haar eigen manier alles een plaats geven in zijn/haar leven.

4.4. Is er hulp nodig voor de kinderen?

Het transitieproces is zonder twijfel een moeilijke periode voor de kinderen. Ze krijgen te maken met een vrij ongewone situatie, soms een echtscheiding, aanvaarding van een nieuw persoon in hun leven, veranderingen in de gezinsrelaties,... Of er hulp nodig is van buitenaf, en welke hulp precies, hangt grotendeels af van het incasseringsvermogen van het kind en van de kracht van het gezin waar het kind deel van uitmaakt.

Het is in ieder geval belangrijk dat een kind opvang en steun krijgt van een volwassen persoon, dit hoeft echter niet een professioneel hulpverlener te zijn. In het geval van een man die vrouw wordt, kan het voor hun kinderen al voldoende zijn om typische 'mannendingen' te doen samen met een buurman of oom om op die manier een mannelijk rolmodel te hebben. Vaak hebben kinderen ook geen behoefte aan professionele hulp, als ze gewoon met iemand over de situatie kunnen praten, hun verhaal aan iemand kwijt kunnen en

voldoende afleiding vinden in andere activiteiten, zijn ze ook al geholpen.

Wat eventueel wel een mogelijkheid is, zijn familiesessies op het moment dat de diagnose gesteld is en de 'real-life experience' begint. Het kan nodig zijn een kind te verwijzen naar een andere hulpverlener waarbij het kind zich veiliger voelt, omdat de ouders er niet gekend of aanwezig zullen zijn. Verder kan het ook nog interessant zijn om te praten met lotgenoten, met andere kinderen van transseksuele ouders (die eventueel al verder zitten in het proces). Zo krijgt het kind de mogelijkheid om zich een beeld te vormen van wat waarschijnlijk komen zal. Hierbij is het van belang rekening te houden met de uniciteit van het kind en het gezin.

Ook hier blijft het belangrijk om open communicatie mogelijk te houden, omdat het voor kinderen moeilijk is om te praten over gevoelens. Kinderen sommen eerder gebeurtenissen dan dat ze spreken over hun gevoelens. Het kan dus belangrijk zijn voor een kind om met een volwassene te spreken, om geholpen te worden bij het duiden van de gevoelens die ze bij bepaalde gebeurtenissen hadden. Wanneer gevoelens te uiten zijn, kan een kind zich terugtrekken in zijn/haar eigen wereld. Hou dus de communicatie open en grijp tijdig in als dit nodig blijkt.

4.5. Een echtscheiding? Welke gevolgen heeft dit voor het kind?

Tot voor kort was het noodzakelijk om als koppel te scheiden om in aanmerking te komen voor een geslachtsaanpassende behandeling. Sinds de wettelijke goedkeuring van het homohuwelijk is deze echtscheiding niet langer een vereiste. Dit wil echter niet zeggen dat elk koppel waarbij één van de partners zich als transgender beleeft, daarom ook samenblijft.

Zoals hierboven reeds beschreven, zal een kind na de ontdekking van de transseksualiteit van zijn/haar ouder een verwarrende periode meemaken. Angst en onzekerheid over de toekomst, het al dan niet bij elkaar blijven van de ouders,...

Als de ouders de beslissing hebben genomen om uit elkaar te gaan, zorgt dit bij een kind voor nog meer onzekerheid. Er is sprake van

verhuizingen en gewijzigde gezinssamenstelling. Een kind kan het gevoel hebben te moeten kiezen tussen één van beide ouders.

Een echtscheiding op basis van transseksualiteit wordt gezien als een 'ongewone' scheiding, waardoor het voor kinderen nog moeilijker is om dit aan hun omgeving uit te leggen: de ouders houden dikwijls nog van elkaar maar kunnen toch niet samenblijven. Hierdoor kan een kind de schuld van de scheiding op transseksualiteit steken en het als iets slechts beginnen beschouwen. De stap naar de schuld leggen bij de transseksuele ouder is dan snel gezet. De kans dat de transgendere ouder dan wordt gezien als iemand 'slecht' is groter.

Voor de kinderen is dit een heel moeilijke periode, ze werden al geconfronteerd met een transseksuele ouder en nu komt daar nog een echtscheiding bij. Het is wel zo dat kinderen doorgaans minder schuldgevoelens hebben bij een echtscheiding op basis van genderdysforie dan bij een echtscheiding op basis van andere omstandigheden. Het is in de meeste gevallen duidelijk dat de echtscheiding het gevolg is van een probleem van de ouders en niet van iets dat zij misdaan hebben (daar waar kinderen vaak de schuld bij zich leggen in het geval van een 'gewone' echtscheiding). In de meeste gevallen verloopt de echtscheiding op een relatief rustige manier, maar in enkele gevallen kan dit uitlopen tot een ware uitputtingsslag.

Een vaak gebruikt argument bij echtscheidingszaken die met transseksualiteit te maken hebben, is dat de transseksuele persoon 'mentaal onstabiel' zou zijn en dus niet in staat om voor de kinderen te zorgen. Meestal heeft een rechter of een beoordelaar beperkte kennis over dit onderwerp en wordt de mening van een deskundige gevraagd. De rechtbank moet in principe de beslissing nemen in het voordeel van het kind. Vermits liefde en zorg voor het kind hierbij heel belangrijke factoren zijn, moeten transseksuele ouders hier absoluut niet onder doen voor andere ouders. Uit studies is ook gebleken dat een kind grote mentale schade kan oplopen als het contact met één van beide ouders verbroken wordt. Contact met een transseksuele ouder is te verkiezen boven helemaal geen contact met die andere ouder.

Wanneer de kinderen aan de niet-transseksuele ouder toegewezen worden, is het belangrijk voor de transseksuele ouder om de deur steeds open te houden voor de kinderen. Ook al willen de kinderen in eerste instantie geen contact meer, sluit ze niet uit je leven. De kans is groot dat ze na verloop van tijd terug contact zoeken.

Uit ervaring blijkt dat kinderen van een transseksuele/transgender ouder zich even goed kunnen aanpassen aan het verblijfsco-ouderschap en bezoekenregeling als kinderen van 'gewone' ouders. Ook al vindt er dus een echtscheiding plaats; meestal verloopt die niet anders dan bij andere koppels en is er geen extra reden om ongerust te zijn over de toekomst van het kind.

5. ALLES EVEN OP EEN RIJTJE

Hieronder volgen nog eens kort de aandachtspunten waar je als ouder best op let tijdens een transitieproces:

- Vooraleer je kinderen inlicht, heb je best zelf alles goed en duidelijk op een rijtje over wat er precies aan de hand is en wat je voor oplossing mogelijk ziet.
- Het is belangrijk om met de partner op één en dezelfde lijn te staan over hoe je dit gaat aanpakken en wat je wil gaan zeggen aan de kinderen.
- Vermijd een shockeffect of toevallige ontdekking.
- Sta stil bij de leeftijd van het kind en pas wat je hen gaat vertellen aan aan wat ze aankunnen.
- Besef dat je wanneer je een kind informeert, ook best de ruimere omgeving meteen ook mee informeert.
- Wees duidelijk in wat je vertelt en sta open voor kritische vragen.
- Geef de kinderen genoeg tijd om alles te verwerken en te aanvaarden. Het kan een tijdje duren maar wees geduldig. Wat je zelf denkt voldoende tijd te zijn, hoeft niet hetzelfde te zijn voor een kind.

- Blijf voldoende aandacht geven aan een kind en aan de partner, maar ook aan jezelf gedurende het hele proces.
- De ontwikkelingsnoden van een kind zijn heel belangrijk. Zorg er dus voor dat het kind niet geremd wordt in zijn ontwikkeling.
- Maak een kind duidelijk dat transseksualiteit geen resultaat is van een bewuste keuze. Sta voldoende stil bij de angst die ze kunnen hebben dat dit ook hen zal overkomen.
- Let erop dat een kind niet met een gevoel van eenzaamheid en anders zijn blijft zitten.
- Er moet duidelijkheid zijn voor een kind in de nieuwe familierollen en hoe het de transseksuele ouder moet bekijken en benoemen.
- De relatie met leeftijdsgenoten en de sociale steun zijn voor een kind erg belangrijk. Schaamte tegenover leeftijdsgenoten kan het zelfvertrouwen en zelfbeeld van een kind schaden wat later kan leiden tot bijvoorbeeld sociaal isolement.

6. VOOR DE KINDEREN

Mannen en vrouwen in de verkeerde verpakking

Meisjes denken wel eens: ik wou dat ik een jongen was. Dit is echt niet zo'n vreemde gedachte. Je zult bijvoorbeeld maar een moeder hebben die de afwas 'typisch vrouwelijk' vindt. Dan ben je als meisje toch mooi iedere avond de pineut, terwijl je broer na het eten rustig zijn gang kan gaan.

Ook meisjes die heel, héél erg nodig moeten plassen, denken wel eens: was ik nu maar een jongen. Bijvoorbeeld als ze dringend naar het toilet moeten en er in de verste verten geen wc te bekennen is. Jongens hebben daar absoluut geen moeite mee, die legen hun blaas, hup, in een steegje of zomaar eventjes tegen een boom. Maar meisjes kunnen toch moeilijk in het openbaar op de stoep hurken.

Er zijn meisjes die elke maand wel een keertje zuchten: was ik maar een jongen. Vanwege de ongesteldheid natuurlijk. Geen pretje hoor, al dat bloed. En helemaal niet als je ook nog last hebt van hevige buikpijn en misselijkheid.

Dan hebben jongens het toch wel een stuk gemakkelijker, want van het wegscheren van een paar zielige baardhaardjes – als ze die al hebben – krijgen ze vast en zeker geen steken in hun onderbuik. Het is oneerlijk verdeeld in de wereld.

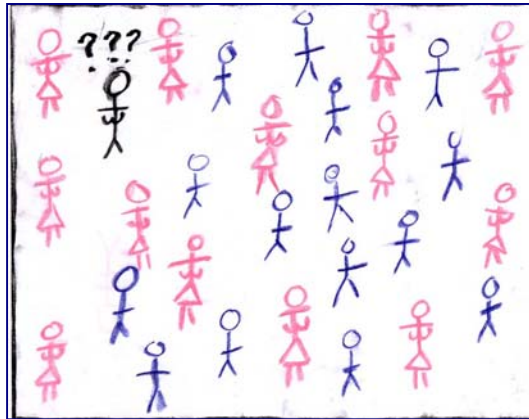
Maar er zijn ook genoeg jongens die zo nu en dan denken dat ze maar beter als meisje ter wereld hadden kunnen komen. Jongens die bijvoorbeeld een hekel hebben aan voetbal maar wel graag naar de turnclub willen gaan. Toch durven ze dit vaak niet te doen, omdat ze bang zijn dat hun vaders en stoere vriendjes turnen maar 'een achterlijke mietjessport' vinden (wat het natuurlijk niet is). Jongens die dromen van ballet denken ook wel eens: was ik maar een meisje, want die hebben het in dit geval weer een stuk makkelijker. Samenvattend kunnen we stellen dat bijna iedereen - meisjes én jongens – in een kortstondige bui van ontevredenheid of jaloezie wel eens denkt: ik wou maar dat ik van het andere geslacht was. Niet echt natuurlijk, want de meeste jongens en meisjes zijn al na vijf minuten weer dik tevreden met hoe ze geboren zijn. Toch is er ook een – kleine – groep mannen en vrouwen bij wie het

verlangen 'was ik maar een jongen' of 'was ik maar een meisje' nooit verdwijnt. Het gaat hier om transseksuele mensen. Dat is het moeilijke woord voor jongens, die diep in hun hart altijd het gevoel hebben dat ze eigenlijk een meisje zijn. Ze voelen zich niet thuis in hun mannenlijf. Maar er zijn ook meisjes, die zeker weten dat ze in werkelijkheid een jongen zijn. Het vervelende is alleen, dat hun lichaam niets te maken heeft met dat gevoel diep in hun hart en in hun hoofd. De verpakking klopt niet, zou je kunnen zeggen. Dag in dag uit spookt die gedachte door hun hoofd. Van jongs af aan hebben ze het gevoel dat ze bij hun geboorte per ongeluk het verkeerde lichaam hebben meegekregen. Probeer je dat vreemde gevoel maar eens voor te stellen. De meisjes onder jullie moeten zich maar eens indenken hoe het zou zijn om daar onder een echte piemel te bezitten. En jongens, denk er eens een paar borsten bij op jullie platte bovenlijf. Brrrr!!! Daar word je gewoon angstig van.

Wel, zo ongeveer voelen de transseksuele mannen en vrouwen over wie wij het hier hebben zich de hele dag. Daar wordt zo'n jongen of meisje op den duur natuurlijk diep ongelukkig van.

Veel transseksuelen voelen zich zó ongelukkig dat ze liever niet meer zouden leven. Gelukkig bestaan er in België knappe dokters die hier wel raad mee weten. Zij hebben in de afgelopen 30 jaar al honderden mannen en vrouwen, die zich heel erg ongelukkig voelden in hun verkeerde lichaam, aan een nieuw, beter passend lijf geholpen. Met behulp van speciale medicijnen (hormonen) en door middel van ingewikkelde operaties kunnen die dokters mannen in vrouwen

veranderen en vrouwen in mannen. Op die manier helpen ze mensen aan het soort lichaam dat past bij hoe ze zich werkelijk voelen. Die voelen zich na de behandeling eindelijk thuis in de juiste verpakking.

Enkele tips

Wanneer jouw papa of mama verteld heeft dat hij of zij transseksueel is, zal dit het begin zijn van een moeilijke periode. Waarschijnlijk heb je nu veel vragen over wat het nu precies betekent en wat er allemaal zal veranderen in de toekomst. Om het misschien voor jou een beetje gemakkelijker te maken, staan hieronder een paar dingen die je zelf kan doen:

☼ Als één van jouw ouders transseksueel is, is het alsof er een bom is ontploft in je hoofd. Je weet niet goed wat het is en je weet niet wat er allemaal gaat veranderen. Al die vragen die je nu hebt, mag je gerust aan jouw papa of mama vragen. Als dit niet genoeg is, kan je zelf ook op zoek gaan naar informatie over transseksualiteit en het hele omschakelingsproces. Daarvoor kan je het Internet gebruiken of kan je terecht bij de Genderstichting (het adres zit achteraan in het boekje). Daar hebben ze veel boeken en video's die je misschien wat kunnen helpen.

☼ Ook kan het ook wel leuk zijn om iemand te vinden tegen wie je altijd kan praten over jouw papa of mama, iemand aan wie je al jouw gedachten en gevoelens kan vertellen. Dit kan een vriend of een vriendinnetje zijn, maar evengoed een volwassen persoon. Een volwassen persoon zal misschien alles beter begrijpen en dat is misschien wat gemakkelijker om praten.

☼ Tijdens die hele periode waarin je papa of mama van geslacht verandert, is het misschien goed voor jou om enkele activiteiten buiten school te vinden. Zo kan je misschien gaan voetballen, op ballet gaan of naar de jeugdbeweging gaan. Wanneer je bezig bent met één van die dingen is het gemakkelijker om alle problemen van thuis even te vergeten.

☼ Het kan mogelijk gebeuren dat jouw ouders uit elkaar gaan en gaan scheiden. Toch is het belangrijk om met beide ouders een goed contact te blijven houden, op die manier kan je met jouw mama en papa blijven praten. Zo kan je misschien beter begrijpen wat er allemaal aan het gebeuren is.

☼ Soms kan het dat de mensen rond je nogal raar reageren op jouw mama of papa, en wat er allemaal met hem of haar aan het gebeuren is. Dan moet je er blijven aan denken dat dat zeker jouw schuld niet is.

☼ Wanneer je zelf even niet goed meer weet wat te doen, wanneer je vragen hebt of als je gewoon eens met iemand over jouw gevoelens wilt praten, kan je altijd terecht bij de Genderstichting. Het adres vind je achteraan dit boekje, en aarzel niet om eens naar deze mensen te bellen of te schrijven. Zij zijn er om op al jouw vragen te antwoorden en naar jouw gevoelens te luisteren.

☼ Ook al maak je gebruik van deze tips en helpen ze en beetje, het zal allemaal moeilijk blijven. Niet alle problemen zullen onmiddellijk oplossen... Maar wat je zeker niet mag vergeten is dat het niet jouw schuld is, of de schuld van jouw papa of mama. Niemand van jullie gezin heeft hiervoor gekozen, je zal er gewoon samen moeten uitraken...

Een verhaaltje

Dit verhaal gaat over Laura. Laura is een meisje van 14 jaar. Ze heeft vriendinnen, een vriendje en ze houdt van sport en uitgaan. Met Laura is niets aan de hand.

Op een dag in Juni of Juli werd er aan Laura gevraagd: stel je eens voor dat je hersenen uit je lichaam haalden en die in het lichaam van je vriendje Peter plaatsten. Hoe zou je je dan voelen? Wie zou er uit de operatiezaal komen? Jij of Peter?

Hier moest Laura lang over nadenken. Eigenlijk kwam ze er niet goed uit. Ze wist het niet. Het lichaam was natuurlijk van Peter, maar de gedachten en zo, ja, die waren natuurlijk van haar.

'S Nachts, in bed, droomde ze dat ze het ziekenhuis uitliep en snel naar haar vriendinnen ging om te vertellen dat ze weer beter was. 'Hoi' zei Laura, 'Ik ben er weer. Weer helemaal gezond en oké, zie je wel'. 'Cool, leuk dat je er weer bent Peter' zeiden alle vriendinnen terwijl ze haar een zoen op de wang gaven. 'Hoe was 't in 't ziekenhuis?' 'Oh, goed wel. Maar uhhh, ik ben Laura hoor. Niet Peter'. Hierop moesten alle vriendinnen hartelijk lachen. Wat een grap: Peter die zegt dat ze Laura is. Dat hadden ze nog nooit gehoord. 'Man, je ziet eruit als Peter'. Voor ons ben je Peter want zo zie je eruit.'

Nadat Laura nog een paar keer gezegd had dat ze echt Laura was, werden haar vriendinnen kwaad. 'Nu moet je toch even normaal doen hoor. Dat stomme gedoe van jou, dat je Laura bent, dat doe je maar bij je eigen vrienden. Niet bij ons.'

Laura ging toen maar weg. Ze dacht: ik kan net zo goed even langs de vrienden van Peter gaan. Die kennen mij wel want ik ben vaak genoeg samen met Peter en met hen op stap gegaan.

De vrienden van Peter waren blij dat Peter er weer was. Ze sloegen hem op de rug, stompten hem op de armen en de borst en zeiden 'Wat goed dat je er weer bent. We gaan vanavond iets tofs doen en jij gaat mee'.

's Avonds vertelde Laura aan de vrienden van Peter: 'Ik moet je iets belangrijks vertellen. Dat is in het ziekenhuis gebeurd. Eigenlijk ben ik Peter niet. Eigenlijk ben ik Laura'.

De vrienden kregen buikpijn van het lachen: Peter is Laura. Wat grappig. Het ziekenhuis heeft je goed gedaan Peter, je humor is erop vooruit gegaan. Toen Laura aandrong werden de vrienden ook kwaad. 'Doe me plezier en stop met dat stomme getrut van je over Laura. Je bent Peter en niemand anders. Dat zien we zo. Ophouden, of wegwezen. Verpest onze avond niet.'

Toen werd Laura heel verdrietig. Niemand gelooft me. Iedereen denkt dat ik Peter ben, maar dat is niet zo, dat weet ik zeker. Ik ben Laura. Dat ben ik altijd al geweest, maar niemand gelooft me.

Na een tijdje dacht Laura bij zichzelf: als ik nu eens net doe alsof ik Peter ben, dan wordt er in ieder geval niemand meer kwaad op me. Ik zelf weet dat ik Laura ben, maar dan kan ik in ieder geval weer meedoen.

En ja hoor... alle vrienden en vriendinnen kenden Peter weer. Hij werd weer aanvaard en tof bevonden. Ja, dat was wel wat beter dan afgewezen te worden door je vrienden en vriendinnen.

Na een tijdje wist de nieuwe Peter zich heel goed te gedragen bij de vrienden van de oude Peter. Zo goed zelfs dat op een dag Laura merkte dat ze helemaal niet meer aan Laura gedacht had. Laura begon beetje bij beetje te verdwijnen en Peter kwam daarvoor in de plaats.

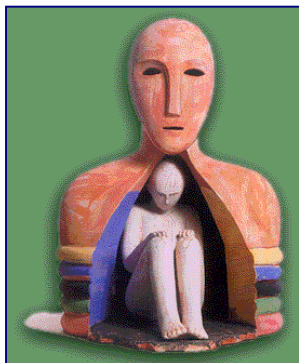
Op een gegeven moment was Peter helemaal vergeten dat hij eigenlijk maar deed alsof. Want Laura had toch met zichzelf afgesproken dat ze net ging doen alsof ze Peter was. Laura was Peter geworden. Hij rookte. Hij dronk. Hij sportte. Hij ging uit. Alle dingen die Laura zelf vroeger leuk vond. Het verschil viel helemaal niet meer op.

Toen Peter oud genoeg was trouwde hij met een lieve vrouw. Hij had goed gestudeerd en een leuke job gekregen.

En er kwamen kinderen, een auto, een huis en hij had ook leuke vakanties. Peter had het, samen met zijn vrouw, prima voor elkaar. De vrienden praatten nog wel eens over vroeger dat het zo leuk was en zo. Dat het zo gezellig was. Soms zeiden ze nog wel eens: zeg Peter, weet je nog die keer dat je tegen ons zei dat je Laura was? Wat hebben we toen gelachen.

En Peter lachte mee met zijn vrienden.

Maar diep in zijn hart schokte er telkens iets als de vrienden dat zeiden. Peter wist niet waarom dat zo was, maar hij werd er wel iedere keer heel triest van, diep in zijn hart dus. Hij zei wel eens

aan zijn vrouw, dat hij niet begreep waarom hij dan zo droevig werd. Ook zij wist natuurlijk geen antwoord te geven op zo'n rare vraag. Eigenlijk was Peter ook niet zo gelukkig als hij dacht dat hij was. Hij genoot niet echt van het leven. Het leek zo vlak, zo eentonig. Maar zijn vrienden genoten wel van het leven, dus Peter dacht dat hij zich maar rare dingen in zijn hoofd haalde, dat het zijn fout was. Zo gingen jaren voorbij.

En toen gebeurde er iets vreselijks: Peter beseftte toen dat hij onecht geworden was. Hij was Laura en niet Peter. Hij was helemaal vergeten dat hij vroeger een meisje was geweest, en niet een jongen. En nu was hij getrouwd en had kinderen en dacht hij dat hij een man was. Maar hij was geen man, hij was Laura. Maar iedereen zei dat hij Peter was, maar hij was Peter niet. Maar Laura kende hij ook niet meer, die was al zo lang vergeten.

Opeens wist Peter niet meer wie hij was. Was hij Laura? Was hij Peter? Of iets er tussenin? Hij wist het niet. Maar één ding was wel zeker: in zijn hoofd was hij Laura en niet Peter, want Laura had er altijd gezeten. Hij was het alleen maar vergeten.

Plotseling schrok Laura wakker uit de droom. Gelukkig was het maar een droom, of meer zelfs, een nachtmerrie! In paniek keek Laura in de spiegel. Gelukkig, ze was nog een meisje en zo voelde zij zich ook. Gelukkig maar, dacht Laura en de paniek verdween. Maar stel je voor dat het echt zo zou zijn...

7. ADRESSEN

Genderstichting

Holstraat 25
9000 Gent
tel: 09/ 233.08.54
website: www.genderstichting.be
e-mail: genderstichting@artevelde.be

(H)erkenning

Zelfhulpgroep voor familieleden van transeksuelen en
genderdysfore mensen
Wielewaalstraat 11
7471 HC Goor
tel: +31 (0)547/26.03.14
website : www.wgtrans.nl
e-mail: herkenning@wgtrans.nl

Planet Gender

Tekst-en fotoproject over gender en identiteit.
Website: www.planetgender.com
e-mail: info@planetgender.com

8. BRONVERMELDING

- Transseksualiteit en jonge kinderen, een probleem-situatie? Door M.A. Fernagut
- Travestie, een serieuze (nood)zaak, Paul Vennix
- 'Mijn vader is een vrouw', scriptie door Egbert Kruijver; zesde oplage, oktober 1999
- 'Transformatie', Een uitgave van de vereniging Landelijke KontaktGroep Travestie en Transseksualiteit; 2002 nr. 5
- 'Travestie in Nederland en Vlaanderen', Paul Vennix; 1997
- 'The White Book', Stephen Whittle; juli 1998
- 'Gevangen in X of Y', Dr. Griet De Cuypere; 2001
- 'Het blijvende dilemma', Jen Van Leeuwen; universiteit Utrecht 1995
- 'Hij anders Zij', Van Leeuwen, Dakman en Nijsten
- 'De directe omgeving van een transseksuele mens', Eugenie Wassenaar
- 'Transseksualiteit en kinderen: stilzwijgen of openheid?', Vrije vertaling van een artikel in Boys Own van september 1999 (bron: internet)
- 'Genderdysfore ouders en het hoederecht over de kinderen', Gianna E. Israël, 1999 (vrij vertaald uit het Engels door de Genderstichting)bron:internet:
<http://www.firelily.com/gender/gianna>
- '14 jaar geleden werd de vader van Sabine vrouw', Santé, oktober 2001
- uitzending van RVU op ned 3: 'Van huis uit'
- www.wgtrans.nl
- 'Transseksuelen/Mannen en vrouwen in de verkeerde verpakking', De blauw geruite kiel, november 1988